

Asia: VN/35317/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

1. Esitys varojen kohdentamisesta saatavan osille

Lausuntonne yleisesti varojen kohdentamista saatavan osille koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne muutosehdotuksen kohdentamisesta kuluttajaluottoihin.

-

Lausuntonne varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamisen alkamisen edellytyksistä (kuluttajaluoton perimiseksi ollut vuoden aikana vähintään 9 kuukauden ajan voimassa toistuvaistulon ulosmittaus tai maksusuunnitelma, josta tulleet kertymät ovat lyhentäneet vain saatavan korkoa).

-

Lausuntonne varojen kohdentamiseen ehdotettujen muutosten vaikutuksesta velallisten ja velkojien asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

-

Lausuntonne varojen kohdentamista koskevan lain voimassaoloajasta.

-

2. Etäosallistuminen ja videotallenteen tekeminen

Lausuntonne etäosallistumista toimituksiin ja ulosotto selvitykseen koskevista ehdotuksista.

Oikeusministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista. Esityksessä on tietosuojavaltuutetun näkökulmasta huomioitu kattavasti perusoikeus- ja tietosuojasääntelyn vaatimukset osana perusteluita. Tietosuojavaltuutetun toimisto kiittää hyvin valmistellusta ja

tietosuojaanäkökulmat huomioon ottavasta hallituksen esityksestä sekä mahdollisuudesta lausua asiassa.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia ulosottotoimituksen toimituspaikkaa, pöytäkirjaa ja ulosottoselvitystä koskeviin ulosottokaaren 3 luvun 22, 25 ja 60 §:iin etäyhteyden käytön mahdollistamiseksi ulosottoselvityksessä ja muissa ulosottotoimituksissa, jos ulosottomies arvioi sen tarkoituksenmukaiseksi. Lisäksi mahdollistetaan videotallenteen tekeminen toimituksista sekä säädetään videotallenteen säilytysajasta ja tietojen luovuttamisesta videotallenteesta.

Tietosuojavaltutettu katsoo, että asiassa on tietosuojasääntelyn näkökulmasta tarpeen lausua ainoastaan lausuntopyyntöön kohtaan ”2. etäosallistuminen ja videotallenteen tekeminen”, joka on tietosuoja vaikutusten näkökulmasta olennaisin osio.

Ulosottomenettelyssä ja siihen liittyvissä toimituksissa voidaan käsitellä erityisin henkilötietoryhmiin kuuluvia velallisen terveystietoja sekä valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi katsottavia tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista (PeVL 15/2018 vp, s. 38) tai tarkempia tietoja velallisen taloudellisesta tilanteesta, kuten tilitietoja (PeVL 48/18 vp, s. 4, PeVL 10/2022 vp, s. 3–4, PeVL 21/2025 vp, 5 kappale, PeVL 48/2025, s. 48). Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohta edellyttää, että viranomaisen toimesta tapahtuva erityisten henkilötietojen käsittely perustuu tarkempaan lainsäädäntöön. Ulosottokaari sisältää tämän vuoksi tarkemmat säännökset ulosottorekisterissä käsiteltävistä tiedoista.

Ulosottokaaren 1 luvun 24–35 §:t sisältävät tarkemmat säännökset ulosottorekisteriin tallennettavista tiedoista, oikeudesta käsitellä tietoja, tietojen poistamisesta sekä tietojen luovuttamisesta. Tietojen käsittely ulosottoviranomaisessa perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan sekä erityisten henkilötietoryhmien osalta 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan.

Nyt lausuttavana olevan esityksen mukaisilla muutoksilla ulosoton täytäntöönpanotoimituksen toimituspaikkaa, pöytäkirjaa ja ulosottoselvitystä koskeviin ulosottokaaren 3 luvun 22, 25 ja 60 §:iin ehdotettavilla muutoksilla olisi jossain määrin vaikutusta toimituksiin osallistuvien tahojen yksityisyyden suojaan. Ulosottokaaren 3 luvun 22 ja 60 §:iin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus osallistua ulosottotoimituksiin ja ulosottoselvityksiin etäyhteyden välityksellä. Etäosallistuminen ulosottotoimituksiin kotirauhan piiriin kuuluvasta tilasta ja omilla päätelaitteilla olisi kuitenkin asianosaisille vapaaehtoista. Esityksessä on pyritty huomioimaan etäyhteyksiin käytettävään teknologiaan liittyvät tietosuoja vaikutukset ja mahdolliset riskit ulosottoviranomaisen toiminnassa.

Tietosuojavaltutettu katsoo, että esitys ulosottoselvityksen toimitukseen etäyhteydellä on perusteltu. Etäasiointi voi helpottaa osallistumista, vähentää matkustustarvetta ja parantaa saavutettavuutta. Samalla se kuitenkin edellyttää vahvaa tunnistautumista, tietoturvallisia ja teknisiä

ratkaisuja, henkilöstön ohjeistusta sekä asiakkaiden opastamista. Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on sujuvoittaa asiointia ulosottoviranomaisen kanssa.

Esityksen mukaan asianosaisten on mahdollista kieltäytyä etäyhteydellä toimitettavasta ulosotosta tai selvityksestä. Edelleen asianosaisten ei ole välttämätöntä osallistua etäyhteydellä toteutettavaan tapaamiseen omilla laitteillaan kotirauhansa piirissä, vaan viranomaisen tarjoaa mahdollisuuden osallistua etäyhteydellä sellaisissa valtion yhteisissä asiointipisteissä eli Suomi-pisteissä, joissa on käytössä luottamukselliseen asiointiin soveltuvat tilat. Tietosuojavaltuutettu katsoo asiassa tärkeäksi säilyttää rekisteröidylle mahdollisuus jatkossakin osallistua toimituksiin viranomaisen tiloissa läsnä tapaamisena tai luottamukselliseen asiointiin soveltuvista tiloista ja mahdollisuudesta kieltäytyä etätoimituksista.

Esityksen mukaan etäyhteydellä toteutettaviin tapaamisiin käytettäisiin Valtorin Yhteinen videoneuvottelupalvelu -nimistä videoneuvotteluohjelmistoa, jotta osallistuminen toimituksiin olisi mahdollista toteuttaa tietoturvallisella tavalla. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että Valtorin palvelua voidaan pitää sellaisena teknisenä ratkaisuna, joka takaa asianosaisten henkilötietojen tietoturvallisesta käytön. Edelleen Valtorin videoneuvottelupalveluun on mahdollista tunnistautua pankkitunnuksin tai muulla vahvalla tunnistautumisella, mikä mahdollistaa sen, että ulosottoviranomainen voi varmistua tietojenantovelvollisen tai muun toimitukseen osallistuvan henkilöllisyydestä. Valtorin videoneuvottelupalvelun käyttämisen voidaan katsoa täyttävän riittävät tekniset suojatoimia koskevat vaatimukset.

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan esityksessä on huomioitu etätapaamisten järjestämisen osalta asianmukaiset suojatoimet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Rekisteröidyn on jatkossa mahdollista kieltäytyä kokonaan etätapaamisesta tilanteessa, missä hän ei joko voi tai halua käyttää omia päätelaitteitaan tai tapaamista ei kotirauhanpiirissä ole mahdollista toteuttaa riittävän luottamuksellisesti. Tietosuojavaltuutettu pitää myönteisenä, että esityksessä on pyritty takaamaan rekisteröidylle mahdollisuus osallistua etäkuulemiseen valtion tiloissa Suomi-pisteissä, joissa henkilön yksityisyyden suojan luottamuksellisuus voidaan turvata tehokkaasti.

Esityksen perusteluita voisi tarkentaa niiltä osin, miten rekisteröidyn yksityisyyden suoja voidaan taata sellaisessa tilanteessa, kun Suomi-pisteitä ei ole saavuttavissa ja etätapaaminen tulee toteuttaa rekisteröidyn omasta kodista. Yksityisyyden suojan varmistamisella voi olla merkitystä esimerkiksi tilanteissa, joissa asianosaisten tiedonsaantioikeutta toimituksesta on tarpeen rajoittaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaisilla perusteilla. Edelleen esityksen perusteluissa olisi hyvä tarkentaa, miten taataan ulosottoviranomaisen henkilöstön osaaminen etätapaamisessa tietosuojan ja tietoturvan toteutumisen näkökulmasta sekä rekisteröityjen ennakkoinen ohjeistaminen etätapaamisen toteuttamisesta.

Lausuntonne videotallenteen tekemistä ja säilytysaikaa koskevasta ehdotuksesta.

Ulosottomenettelyssä ja siihen liittyvissä toimituksissa voidaan käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia velallisen terveystietoja sekä valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi katsottavia tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista tai tarkempia tietoja velallisen taloudellisesta tilanteesta, kuten tilitietoja. Tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohta edellyttää, että viranomaisen toimesta tapahtuva erityisten henkilötietojen käsittely perustuu tarkempaan lainsäädäntöön. Ulosottokaaren 1 luvun 24–35 §:t sisältävät tarkemmat säännökset ulosottorekisteriin tallennettavista tiedoista, oikeudesta käsitellä tietoja, tietojen poistamisesta sekä tietojen luovuttamisesta. Tietojen käsittely ulosottoviranomaisessa perustuu tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan sekä erityisten henkilötietoryhmien osalta 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että nyt lausuttavana olevassa esityksessä on perusteltu kattavasti tarvetta tehdä kuva- ja äänitallenne rekisteröidystä. Nykyisen sääntelyn puitteissa on jo mahdollista tehdä toimituksesta äänitallenne ja oikeuden laajentamista kuvatallenteeseen voidaan pitää oikeasuhtaisena. Kuvatallenteen avulla voidaan tarkentaa äänitallennetta selkeämmin, että pöytäkirjaan kirjatut asiat vastaavat toimituksessa kerrottua. Esityksessä on myös huomioitu riittävän selkeästi suojatoimet kuten tallenteen säilytysaika ja rekisteröidyn mahdollisuus käyttää tarkastusoikeuttaan. Esityksen mukaan etäyhteydellä toteutettaviin tapaamisiin käytettäisiin Valtorin Yhteinen videoneuvottelupalvelu -nimistä videoneuvotteluohjelmistoa, jotta osallistuminen toimituksiin olisi mahdollista toteuttaa tietoturvalisillä tavalla. Huomioiden, ettei tallenteen kopioita ole esityksen mukaan tarkoitus jakaa ollenkaan eteenpäin edes rekisteröidylle itselleen, voidaan tarvittavien suojatoimenpiteiden katsoa toteutuvan riittävällä tasolla.

Tietosuojavaltuutettu jättää valmistelijan harkittavaksi, tulisiko esityksessä tarkentaa perusteluissa täsmällisemmin, missä tilanteissa kuvatallenne on nimenomaisesti tarpeen äänitallenteen sijaan. Sekä olisiko esityksen perusteluissa syytä avata tarkemmin sitä, kuuluuko videotallenne nimenomaisesti julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaisesti viranomaisen salassa pidettäviin asiakirjoihin. Se, että rekisteröidyllä ei ole mahdollisuutta kieltäytyä tallenteen tekemisestä voidaan pitää käsittelyn käyttötarkoituksidonnaisuuden (5 art. 1 b kohta) ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta perusteltuna, koska kyseessä on viranomaistoimitus. Koska tallenteen tekemisestä ei ole mahdollista kieltäytyä, tietosuojavaltuutettu korostaa tarvetta säätää perusteluissa millä tavoin rekisteröityä tiedotetaan, että toimituksesta tehdään kuva- ja äänitallenne pöytäkirjan lisäksi.

Säilytysajoista

Esityksen mukaan kuva- ja äänitallenteisiin sisältyviä henkilötietoja suojattaisiin säätämällä niille muita ulosottorekisteritietoja lyhyempi säilytysaika sekä rajoittamalla tietojen luovuttamista tallenteista. Ehdotettavan ulosottokaaren 3 luvun 25 §:n 3 momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan ulosottotoimituksista tehtyjä kuva- ja äänitallenteita voitaisiin säilyttää yhden vuoden ajan toimituspäivästä. Esitetty säilytysaika koskeva säännös noudattaa yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan sääntelyä, jonka mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojen käsittelyn tarkoituksen toteuttamiseksi.

Säilytysajasta erikseen säätäminen on perusteltua, koska ulosottokaari sisältää jo muutoin säännökset eri tietojen säilytysajasta, josta esitettävä säännös poikkeaa. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatus henkilö tietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena (PeVL 21/2013 vp s. 4/I-II, PeVL 28/2016 vp s. 7 PeVL 51/2018 vp, s. 15–16). Esityksessä säädettäisiin videotallenteiden säilytysajasta, joka olisi yksi vuosi. Ehdotettua säilytysaikaa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ja riittävän täsmällisenä, sillä esitetyn ajan puitteissa on erittäin todennäköisesti selvillä ulosoton mahdolliset seuraamukset. Rajatumman säilytysajan voidaan katsoa täyttävän välttämättömyyden vaatimukset eikä kuva- ja äänitallenteita säilytetä pidempään kuin henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta on tarpeellista.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että hallituksen esitys luonnoksessa on perusteltu kattavasti tallenteiden lyhyempää säilytysaikaa. Vuoden mittaista säilytysaikaa voidaan pitää oikeasuhtaisena huomioiden tallenteiden tarkoitus taata ulosottoimituksen toteutuminen sekä rekisteröidyn oikeudet. Mikäli tallenteita haluttaisiin säilyttää pidempään, tulisi pidemmän säilytysajan osalta tarkentaa perusteita, miksi kuvatallenne olisi edelleen tarpeen käsittelyn tarkoituksen toteuttamiseksi, kun asiasta on tallenteen lisäksi olemassa myös kirjallinen pöytäkirja. Koska tallenteet sisältävät erityisiä henkilötietoja ja arkaluonteista tietoa, tietosuojavaltuutettu katsoo, ettei pidemmälle säilytysajalle vaikuttaisi olevan selkeää tarvetta. Rajattu ja tarkka säilytysaika on rekisteröidyn oikeuksien näkökulmasta olennainen suojatoimi.

Tallenteiden luovuttamista koskevista säännöksistä

Tietojen luovuttamista tallenteista rajoitettaisiin ulosottokaaren 3 lukuun ehdotettavalla uudella 25 a §:llä. Ehdotettavalla säännöksellä rajoitettaisiin tietojen luovutustapaa, ja rajoitus vaikuttaisi myös yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitettuun rekisteröidyn oikeuteen saada pääsy itseään koskeviin tietoihin. Kyseisen artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus muun muassa saada pääsy häntä koskeviin henkilötietoihin ja saada niistä jäljennös. Ehdotettavan säännöksen mukaan ulosottoimituksesta tehdystä kuva- ja äänitallenteesta voitaisiin antaa tieto vain luovuttamalla tallenne ulosottoviranomaisen luona nähtäväksi. Kuva- ja äänitallenteesta ei luovutettaisi kopiota rekisteröidylle, mutta rekisteröidyllä olisi edelleen oikeus saada itselleen toimituksesta laadittu pöytäkirja.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artikla mahdollistaa rekisteröityjen 15 artiklan mukaisten oikeuksien rajoittamisen kansallisessa lainsäädännössä silloin, kun kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jolla voidaan taata artiklassa tarkemmin määritellyt tavoitteet. Ehdotettavan pykälän osalta tavoitteena on oikeudellisten menettelyiden suojelu (f alakohta) ja rekisteröidyn itsensä tai muille kuuluvien oikeuksien ja vapauksien suojelu (i alakohta) sekä yksityisoikeudellisten kanteiden täytäntöönpanon takaaminen (j alakohta).

Esityksen mukaan kuva- ja äänitallenteiden luovutuskiellon tarkoituksena on suojella kuvatallenteilla esiintyvien henkilöiden yksityisyyttä ja sitä kautta myös tuomioiden asianmukaisen täytäntöönpanon onnistumista. Näitä tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa, jos esimerkiksi sivullisselvityksen tallenteen tilaamiseen painostettu sivullinen voisi tilata tallenteen luovutettavaksi eteenpäin. Lisäksi on otettava huomioon se, että ulosottoimituksesta tehtävä tallenne sisältäisi tyypillisesti myös muiden kuin rekisteritietojen tarkastuspyynnön tehneen henkilön henkilötietoja. Tallenne voisi toimituksen mukaan sisältää muiden toimitukseen osallistuneiden asianosaisten henkilötietoja, ja yleensä ainakin toimitukseen osallistuneiden virkamiesten henkilötietoja. Tässä tilanteessa ei voitaisi varmistua siitä, ettei kuva- ja äänitallenteita levitetä oikeudettomasti.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että koska ulosottoimituksessa käsitellään merkittävästi erityisiä henkilötietoryhmiä sekä muita arkaluonteisia tietoja, voidaan rekisteröidyn oikeutta saada pääsy tietoihin rajoittaa asiassa perustellusti. Rekisteröidyn oikeuksien rajoittaminen on käsillä olevassa esityksessä perusteltua erityisesti sen takia, että tallenteet voivat sisältää tietoja myös muiden kuin rekisteritietojen tarkastuspyynnön tehneen henkilön henkilötietoja. Esityksen mukaan rekisteröidyllä on edelleen oikeus saada kopio pöytäkirjasta sekä mahdollisuus tarkastaa tallenne viranomaisen tiloissa. Täten tietosuojasetuksen 15 artiklan mukainen oikeus saada pääsy tietoihin toteutuu riittäväällä tavalla.

Tietosuojavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että säännöskohtaisissa perusteluissa on pyritty huomioimaan rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoitus ja sen suhde asianosaisjulkisuuteen. Tietosuojavaltuutettu pitää tärkeänä, että julkisuuslain suhdetta uusiin säännöksiin arvioidaan esityksen perusteluissa. Valtuutettu jättää lainvalmistelijan harkittavaksi, tulisiko asiaa arvioida säännöskohtaisten perusteluiden lisäksi myös esitysluonnoksen kohdan 12. alaotsikon ”Vaikutukset yksityisyyden suojaan” -alla.

Edelleen tietosuojavaltuutettu jättää lainvalmistelijan harkittavaksi, tulisiko esityksen perusteluihin tarkentaa, miten voidaan taata, ettei tallennetta kopioida viranomaisessa omalla laitteella sitä katseltaessa. Omien kopioiden ehkäiseminen voidaan katsoa välttämättömäksi suojoimenpiteeksi sen takaamiseksi, ettei viranomaisen tekemästä kuva- ja äänitallenteesta synny luvattomia kopioita. Muutoin valtuutettu katsoo, että esityksessä on tuotu ilmi kattavat perustelut suojoimenpiteiden ja säilytysaikojen osalta. Edelleen jätetään valmistelijan harkittavaksi, voisiko esitykseen tarkentaa rekisteröidyn oikeusturvan ja mahdollisen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteen näkökulmasta, että rekisteröidyllä on mahdollisuus ilman aiheetonta viivytystä tutustua tallenteeseen viranomaisen tiloissa.

Allekirjoitus

Anu Talus

Tietosuojavaltuutettu

Tuulia Karvinen

Ylitarkastaja

3. Muut ulosottokaaren muutokset

Lausuntonne muista ulosottokaareen ehdotetuista muutoksista.

-

Karvinen Tuulia
Tietosuojavaltuutetun toimisto